

***Το ζήτημα του χώρου
Μεθοδολογικές, ερμηνευτικές διαδρομές...
Στρατηγικές, πρακτικές σχεδιασμού***

Ελίζα Παναγιωτάτου
2020-21

Το ζήτημα του χώρου

Θεωρήσεις

- ✓ Παραδοσιακές προσεγγίσεις.
- ✓ Κοινωνικο-οικονομικοί μετασχηματισμοί και χώρος.
- ✓ Η διάρθρωση του χώρου ως αποτέλεσμα και ως εγγενές στοιχείο των μετασχηματισμών.
- ✓ Κοινωνίες και τόποι. Αλληλεξαρτήσεις και μοναδικότητα.
- ✓ Νέες θεωρήσεις - νέες γεωγραφίες.
- ✓ Από τις θεωρήσεις του χώρου στον σχεδιασμό του χώρου;

Η συμμετρική επανάληψη ως μέθοδος απεικόνισης, ερμηνείας και σχεδιασμού

- ✓ Η θετικιστική προσέγγιση: η ιδεολογία ως σύστημα ασθενέστερης πειστικότητας για την άρθρωση της γενικής κουλτούρας (N. Harris, 1968).
 - ✓ Έμφαση στην εμπειρική παρατήρηση. Η έννοια της αιτιότητας: αίτιο-αιτιατό, καθολικοί νόμοι και θεωρίες (A. Comte, H. Spencer, S. Simon, J.S. Mill).
 - ✓ Μπορούμε να ακολουθήσουμε αυτή τη διαδρομή για να παρατηρήσουμε και να ερμηνεύσουμε τα χωρο-κοινωνικά φαινόμενα;
 - ✓ Πιστεύουμε ότι επειδή μια αλληλουχία γεγονότων παρατηρήθηκε στο παρελθόν σημαίνει ότι θα εμφανιστεί πάλι σε «κάθε περίπτωση»;
 - ✓ Μπορούμε να βασιστούμε στην εμπειρία μας; Στα λάθη μας; Λάθη του παρελθόντος δεν συνιστούν κατ' ανάγκην λάθη του μέλλοντος.
 - ✓ Πώς θα οργανώσουμε και θα συστηματοποιήσουμε την εμπειρική γνώση;
-
- ✓ Σχόλιο: χρειαζόμαστε «ενόραση» για τα γεγονότα που είναι σημαντικά για μας.
 - ✓ Έχει επηρεάσει τις θεωρήσεις για το χώρο και τις σχεδιαστικές πρακτικές;
Βεβαίως ναι! Με κανονιστικά σχήματα περιγραφής, ερμηνείας και σχεδιασμού του χώρου. Έχει επηρεάσει επίσης τις πολιτικές και πρακτικές για την έρευνα και την εκπαίδευση.
 - ✓ Έχει διαμορφώσει περίτεχνα μοντέλα απεικόνισης του χώρου. Χωρικά παραδείγματα ανεξάρτητα από ιδεολογικές τοποθετήσεις για τη μορφή της κοινωνικο-οικονομικής οργάνωσης και των αλληλεξαρτήσεων με το φυσικό χώρο: M. Mackinder (1902), A. Weber (1909), W. Christaller (1933), A. Lösch (1940), W. Isard (1960).
 - ✓ Έχει αποτελέσει θεωρητική μεθοδολογική υποδομή για «καθολικό» σχεδιασμό με έμφαση στη λειτουργική και ιεραρχική διάρθρωση για πολιτικές επιλογές, με το ιδεολογικό περίβλημα της χωρικής ισορροπίας. Βλέπε ανοικτές πόλεις (1981) και σήμερα «επιρροές» των κανονιστικών αυτών θέσεων στα αναπτυξιακά προγράμματα των περιφερειών.

Α priori απεικόνιση της δομής του πραγματικού κόσμου

- ✓ Εκ των προτέρων αποδεκτές θεωρητικές κατασκευές. Α priori «ενόραση». Α priori ολοκληρωμένη θεωρητική βάση.
- ✓ Απαγωγική διαδικασία: η εμπειρική παρατήρηση σε δεύτερη μοίρα: ιδεαλισμός/ορθολογισμός.
- ✓ Παρατήρηση: για να συνδέσει κανείς την ενόραση με ό,τι είναι στην πραγματικότητα σημαντικό και τελικώς αδιαχώριστο από την επιλογή μεταβλητών για τη διαμόρφωση της θεωρίας, είναι απαραίτητη η εμπειρική έρευνα.
- ✓ Θεωρία και εμπειρική έρευνα: σε συνεχή εξέλιξη.
- ✓ Ιδεολογικές, ρασιοναλιστικές προσεγγίσεις για την απεικόνιση και το σχεδιασμό του χώρου. Συμβατές με τη μεγάλη στροφή τη δεκαετία του 1960: ο σχεδιασμός ως επιστήμη και όχι πλέον ως «τέχνη».
- ✓ Κανονιστικά αναπτυξιακά/χωρικά πλαίσια: άκαμπτα σχήματα ιδεών, ανάπτυξη του χώρου υπό το πρίσμα περιορισμένης σκοπιάς.
- ✓ Ο περιγραφικός τόνος, ο καθορισμένος γεωγραφικός χώρος ως μεθοδολογικό εργαλείο ερμηνείας και σχεδιασμού. Κοινά σημεία F. Perroux (1964) και W. Christaller (1960).
- ✓ Μακρο-στρατηγική, οι «τόποι». Βλέπε ελληνική εμπειρία, 1979, 1981 και εξής...
- ✓ Η συμπαγής πόλη και η εκτός σχεδίου δόμηση, 2012.

Τοποθέτηση

- ✓ Προς μια λογικά οργανωμένη προσπάθεια για την κατανόηση της πραγματικότητας.
Ενόραση και εμπειρική έρευνα.
Αναπροσαρμογή στη διάρκεια της έρευνας και στο φως των αληθινών γεγονότων (Kant, 1781 και Myrdal, 1957).
- ✓ Η εμπειρική παρατήρηση απαραίτητη ως διαδικασία και ως αποτέλεσμα για να μορφωθεί ένα «κύτταρο» θεωρίας.

Η σύγκλιση

- ✓ Υπάρχουν μεθοδολογικές προσεγγίσεις για την απεικόνιση, την ερμηνεία και το σχεδιασμό των χωρο-κοινωνικών ζητημάτων;
- ✓ Ο «δανεισμός» από άλλες πειθαρχίες.
- ✓ Η σημασία των ερευνητικών πειραματισμών για τις καταρχήν θέσεις, τους τρόπους συλλογής, επεξεργασίας και ερμηνείας των δεδομένων οδηγεί σε νέες ερευνητικές στρατηγικές, νέα ερμηνευτικά πλαίσια (Λαμπίρη-Δημάκη, 2003). Η ελληνική εμπειρία. Ο ρόλος του Δημόσιου Πανεπιστημίου.
- ✓ Η ερευνητική ερμηνευτική διαδικασία είναι πάνω απ' όλα μια διαδικασία δημιουργίας.

- ✓ Μπορούμε να «σπάσουμε» τον γόρδιο δεσμό που εμπλέκει κανονιστικά μοντέλα ερμηνείας με την ενόραση και την αξιολογική κρίση του ερευνητή; (Harvey, 1973).

Στην περίπτωση μας, του ερευνητή των χωρο-κοινωνικών ζητημάτων;

- ✓ Είναι δυνατή η δημιουργική προσπάθεια με τις «πλάτες» της επιστημονικής μεθόδου όσον αφορά το «εύλογον», τη συνοχή και τη σταθερότητα των θέσεών μας για την πραγματικότητα που ερευνούμε; (Harvey, 1973).

- ✓ Από τις θεωρήσεις του χώρου στο σχεδιασμό του χώρου;

Το ζήτημα του χώρου

*Μεθοδολογικές, ερμηνευτικές διαδρομές...
Στρατηγικές, πρακτικές σχεδιασμού με
έμφαση:*

*στις κοινωνικο-οικονομικές διεργασίες...
στα σχεδιαστικά βήματα...*

*Προς μια «σπονδυλωτή» προσέγγιση με
τοπικές πραγματικότητες*

σε επόμενο μάθημα...